

DE NEDERLANDSE CAVALERIEPROEFSABELS 1836-1837

door G.R. Hof

In mijn artikel over de Nederlandse Dragondersabel M.1845 heb ik in de paragraaf *Inleiding* al melding gemaakt van een aantal proefsabels die door de "Commissie tot herinrichting van de wapens bij de cavalerie in gebruik" (de zogenaamde Commissie van Balveren) waren voorgesteld. Bij die proefnemingen wil ik hierbij wat uitvoeriger stilstaan.

Aanleiding

De directe aanleiding tot de proefnemingen was de slechte kwaliteit van de op dat moment in gebruik zijnde *Sabel der Lichte Cavalerie No.3*. De commissie oordeelde over deze sabel:

- het wapen heeft een te kromme kling en is te weinig spits bij de punt om als steekwapen te kunnen dienen
- het gevest is te zwaar om er goed mee te kunnen houwen, omdat het zwaartepunt te dicht bij de hand ligt en de houw daardoor geen kracht ("aandrang") heeft
- de messing gevesten zijn aan veelvuldige reparaties onderhevig; de beugelknoppen buigen bij het vallen, de kappen verbuigen
- de beugel is aan de bovenzijde te scherp waardoor de manschappen zich bij het oefenen ("zwadronneren") aan de pink verwonden
- de kling heeft soms te weinig veerkracht en blijft dan, na gebogen te zijn geweest, soms in die stand staan.

Proefsabels van buitenlands model

Ter beschikking van de commissie stonden aanvankelijk voor een eerste oriëntatie een aantal buitenlandse sabels:

- Engelse sabel der Zware Cavalerie M.1832. Deze modelomschrijving is uit het dossier van de commissie en zal in de hedendaagse terminologie omschreven dienen te worden als *Sword, Heavy Cavalry, Pattern 1821*⁴. Het betrof hier een wapen met een komvormig gevest (zie afb.1)
- Pruisische Cavalerie degen *französische Form*. In de hedendaagse terminologie⁴: *Preuss.Pallasch für Kürassiere M.1817 (Frz.Form)*. Dit model, sterk gebaseerd op de Franse *Sabre de grosse Cavalerie M. An XI* wekt natuurlijk onze verbazing. Immers dit wapen was als Sabel der Zware Cavalerie No.3 hier in Nederland uitvoerig bekend (en verouderd...)
- Pruisische Cavaliëdegen *rusischer Form* (zie afb.2). In de hedendaagse terminologie⁵: *Preuss.Pallasch für Kürassiere M.1819 (Russ.Form)*. Het "Russische vorm" gaf aan dat dit wapen gebaseerd was op de *Russische Pallas voor Dragonders M.1806* (dus lichte cavalerie!). Ook hier herkennen we een model dat in Nederland bekend was, namelijk als Sabel der Zware Cavalerie No.1 (M.1813) (en dus verouderd...)

- een verder niet omschreven andere Pruisische sabel

- een Oostenrijkse sabel voor Kurassiers en Dragonders. Voor zover ik kan nagaan was dit de zoveelste op dat moment al verouderde sabel: de Oostenrijkse pallas van 1808 die in 1824 in zoverre was veranderd dat er een dubbele geul in de kling was aangebracht⁶

- een Oostenrijkse sabel voor Huzaren en Ulanen. Dit was de oudste van het hele stel, een in 1768 vastgesteld model dat slechts beperkt wijzigingen had ondergaan (wegvallen van de binnenste geul der kling en van de duimring, enkele afmetingen wijzigden in 1824 en 1825, de schede werd van ijzer gemaakt met houten voering)

In opdracht van Prins Frederik van Oranje in zijn functie van Grootmeester der Artillerie werden voor de verdere proefnemingen een aantal sabels speciaal aangemaakt door Peter Knecht te Solingen. Deze keuze voor Knecht als leverancier is toch wel opvallend te noemen. Peter Knecht neemt in de geschiedenis van Solingen een belangrijke plaats in. In de verschillende boeken over de geschiedenis van Solingen wordt zijn grote invloed genoemd in de periode 1830-1850. Peter Knecht (1798-1852) was lid van een belangrijke en oude Solingse familie van oorspronkelijk harders en slijpers en later kooplieden. Knecht had per-

Bron

De Wapencommissie van Balveren, Algemeen Rijksarchief, 2 afd. Index 2.13.13.06-1,2,3,4

Geraadpleegde literatuur

- R.Cronau, *Geschichte der Klingindustrie Solingens, Leipzig 1885*
- A. Dolleczeck, *Monographie der k.u.k. Österr.-ung. Blanken und Handfeuer-Waffen, fasc.ed. Graz 1970*
- W. Gohlke, *Die blanken Waffen und die Schutzwaffen, fasc. ed. Krefeld 1972*
- F. Hendrichs, *Die Geschichte der Solinger Industrie, Solingen 1933*
- K. Hilbert et al., *Degen, Pallasche, Säbel, Faschinenmesser, Dresden s.a.*
- K. Hilbert, *Blankwaffen aus drei Jahrhunderten, Berlin 1998*
- G.R. Hof, *De Nederlandse Dragonder sabel M.1845, De Wapenverzamelaar 1991*
- G. Maier, *Preussische Blankwaffen, Band II, Biberach a.d. Riss 1976*
- M. Pétard, *Des Sabres et des Épées, Tome II, Nantes 1999*
- J.P. Puype, *Blanke wapens, Lochem-Poperinge 1981*
- B. Robson, *Swords of the British Army, rev.ed. Nat.Army Museum 1996*
- Schmidhäussler, *Solingen, Düsseldorf 1922*
- D. Schulze et al., *Sächsische Blankwaffen 1e*

soonlijke contacten met het Hof van de Koning van Pruisen en ook had hij een grote showroom in Solingen waar hij binnenlandse en buitenlandse gasten onder de indruk bracht van zijn productiecapaciteit. Ook op de verschillende wereldtentoonstellingen pakte Knecht altijd groots uit. Cronau⁷ schreef letterlijk over Knechts' "rücksichtsloser Energie". Van groot belang was de strijd van Knecht tegen allerlei misstanden in de productielijnen van Solingen. En in hetzelfde jaar dat Knecht de Nederlandse opdracht kreeg was hij bezig samen met o.a. de Directeur van de Nederlandse Munt te Utrecht Suermondt in het Roergebied (Hattingen) een fabriek op te starten voor de productie van staalwaren gemaakt van tempergietstaal⁸. Er zijn dus nogal wat wegen waarlangs Prins Frederik kennis genomen kan hebben van deze Solingse "zwaargewicht". Maar de keuze blijft bijzonder omdat bij de Nederlandse beambten op de werkvloer zoals de Inspecteur der Draagbare Wapenen (IDW) Knecht een slechte naam had. De door Knecht voor de Nederlandse commissie aangemaakte sabels omvatten:

- "neupreussischer Kavalleriesäbel Model von 1835".

Knecht zelf omschreef deze sabel: de kling benadert wat betreft de vorm die van de oude Zieten-huzarensabel uit de Zevenjarige Oorlog. Het Engelse gevest is hoger, sterker en beter gevormd dan vroeger. De schede is wat sterker gebold en op Franse wijze voorzien van een stalen sleeplaat. De trechter der schede is breed uitgevijld en heeft veren om de kling in elke hoogte vast te houden.

Welk sabelmodel werd hier bedoeld? Mijns inziens komt daarvoor alleen in aanmerking de Pruisische *Sabel der cavalerie M.1811*, de voor Pruisen aangemaakte Blüchersabel, een sabel met een sterk gekromde kling en een Engels gevest. Het "neupreussische" en "M.1835" zoals Knecht dat schreef zou eventueel kunnen slaan op een lichte verandering aan de sabel welke mogelijkwerwijs in de dertiger jaren van de 19^e eeuw werd toegepast. In de publicatie

"Leitfaden zum Unterricht in der Artillerie", uit 1837, herziene uitgave 1859 (geciteerd door Maier) werd een M.1837 variant van de Blücher genoemd. Maar in een specialistische studie over de Pruisische Blüchers⁹ wordt deze versie nauwelijks herkend. Hoe dan ook, dit sabelmodel was in Nederland bekend als *Sabel der Lichte Cavalerie No.1 M.1813* en dus verouderd....

- "neugriechischer Kavalleriesäbel Modell von 1833"

Dit was een sabel met een kling analoog aan die van de Beierse Cheval-legersabel en met een Engelse montering. Knecht

schreef over deze sabel dat deze weliswaar solide was, maar nogal eenvoudig wat betreft afwerking en maatvoering.

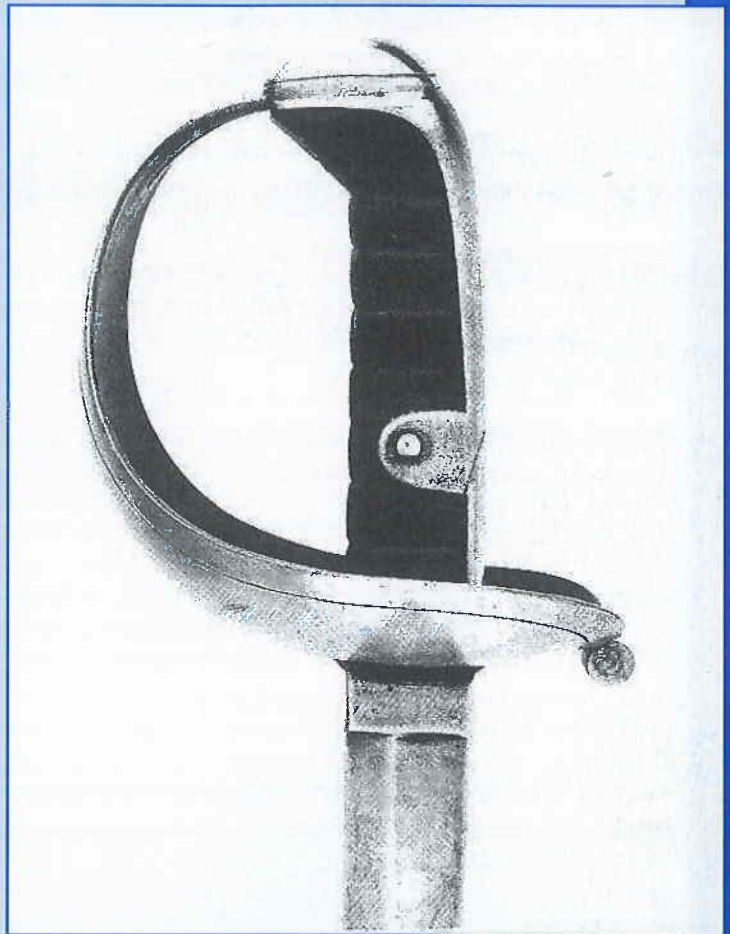
Ik beschik niet over literatuur over Griekse blanke wapens, zodat ik geen verdere inschatting kan maken over dit model.

- "neuhessischer Kavalleriesäbel von 1833"

Een van oorsprong Hongaarse sabel, sterk gekromd en voor het steken daardoor slecht toegerust.

- "neusächsischer Kavalleriesäbel vom Jahre 1830"

Door Knecht omschreven als een sabel met een heel karakteristieke vorm (wat van veel

Saksische blanke wapens gezegd kan worden). De twee modellen die hiermee bedoeld kunnen zijn, zijn de *Saksische Ruitersabel M.18330*⁰ dan wel de *Saksische Huzarensabel M.1822*¹. Uit de beschrijving valt op te maken dat het laatstgenoemde model nog het meest waarschijnlijke is.

- "neufanzösischer schwerer Kavalleriesäbel"

Hiermee zal, neem ik aan, bedoeld zijn, de *Sabre de Cavalerie de ligne, modèle de 1822-troupe*²

- "neufanzösischer leichter Kavalleriesäbel"

Dit zal geweest zijn de *Sabre de Cavalerie légère modèle de 1822-troupe*³

Eindnoten

- jaargang No.4 Leipzig 1991
- G.J.R. Seifert et al., *Der Blücher-Säbel, Nassau* 2001
 - J.F. Teupken, *Kleding en wapenrusting van de Koninklijke Nederlandsche Troepen, facs.ed.Zutphen* 1978
 - J. Wilkinson-Latham, *British Cut and Thrust weapons, Newton Abbot* 1971

1 Hof blz.3

2 Puype blz.75, Volgens Puype in 1814 vastgesteld. De sabel was bedoeld voor

3 Robson blz. 25. Het iets latere jaartal dat door de commissie van Balveren aan deze Engelse sabel werd gekoppeld kan te maken hebben met de mogelijkheid waar Wilkinson-Latham (blz.19) op wijst, nl. dat het wapen pas rond 1830 werd uitgereikt

4 Maier

Van deze laatste twee Franse sabels stelde Knecht dat deze voor het steken bijna algemeen werden gewaardeerd maar dat ze voor de Duitse hand en voor de lichte houw minder geschikt waren. Om heel vilein te vervolgen:”met deze modellen is de fabrikant altijd overgeleverd aan de goedheid van de inspecteur, hetgeen in de meeste gevallen groot misbruik ten gevolge heeft. In Frankrijk, waar altijd alles door omkoping geregeld kan worden, is het sedert de algemene demoralisatie van de laatste tijd met leveringen voor het leger nog veel erger geworden”.

Op basis van al deze modellen werden door de Nederlandse commissie twee sabels ontwikkeld:

Sabel der Zware Cavalerie Experimenteel M.1836 I en *Sabel der Lichte Cavalerie Experimenteel M.1836 I*

Met deze proefsabels ging in 1836 de Kapitein Brade, Inspecteur der Draagbare Wapenen en lid van de commissie van Balveren, naar Solingen om aan de hand van de uit Nederland meegenomen modellen een aantal proefsabels te laten maken, in eerste instantie bij Peter Knecht.

Tijdens de aanwezigheid van de IDW te Solingen meldden zich ook Schnitzler & Kirschbaum (die sinds de onmin met België alle Nederlandse sabels voor het leger had aangemaakt) bij de IDW met het verzoek ook proefsabels aan te mogen maken. Uit oogpunt van concurrentie leek het de IDW goed om hier positief op te reageren. Heel snel kwamen S & K met proefsabels, één van elk:

Sabel der Zware Cavalerie Experimenteel 1836 II en *Sabel der Lichte Cavalerie Experimenteel 1836 II*

De IDW voelde zich bij het beoordelen van de sabels van S & K gehandicapt door het feit dat hij ze niet kon vergelijken met de uit Nederland meegenomen proefsabels omdat die zich bij Knecht bevonden. Herhaaldelijk moest de IDW dan Knecht manen de modellen terug te geven, wat pas na anderhalve maand gebeurde. En hoe-

wel de IDW nadrukkelijk aan Knecht de opdracht had gegeven om van elke proefsabel drie stuks aan te maken, leverde Knecht slechts twee van elk af:

Sabel der Zware Cavalerie Experimenteel 1836 III en *Sabel der Lichte Cavalerie Experimenteel 1836 III*

Niet alleen met de hele gang van zaken met Knecht had de IDW moeite, ook op de prijs die Knecht berekende had de IDW negatief commentaar (resp. 10,10 en 9,20 per stuk). Het is op basis van die ervaringen met Knecht dan ook niet verwonderlijk dat de aanmaak van een iets grotere serie proefsabels, waartoe de commissie had besloten, opgedragen werd aan S & K. Deze sabels heb ik elders¹⁴ al genoemd als *Sabel der Zware Cavalerie Experimenteel 1837* en *Sabel der Lichte Cavalerie Experimenteel 1837*

In aanvulling op de reeds over deze proefsabels gegeven informatie kan over de *Sabel der Zware Cavalerie Experimenteel 1837* uit het rapport over de aanmaak ervan geciteerd worden:

“bij het bepalen van den vorm en de afmetingen der ijzeren gevesten is in overweging genomen dat de meerdere sterkte van het ijzer toelaat deze gevesten lichter te maken dan dat van het Russisch-Pruissische model (...). Tevens is men er op bedacht geweest den vorm zoo veel mogelijk is, te vereenvoudigen om het smeden en bewerken gemakkelijker te maken (...). Het is om deze redenen dat bij het nieuw ontworpen model de vorm van het gevest merklijk afwijkt van het tot rigtsnoer gegeven Russisch-Pruissische. De afmetingen zijn bepaald als volgt: dikte der stootplaat ongeveer 0,0040, id. van de rand der stootplaat 0,0055, id. van den beugel bij de stootplaat 0,0070, id.id. bij den kap 0,0040, id. der dwarsbeugels 0,0050 à 0,0060. Gewigt zonder scheede 1,138, id. met 2,253 (...). Bij iedere sabel zoowel voor zware als voor ligte

kavallerie bevinden zich twee greepen, één met ijzerdraad omwikkeld, de andere zonder ijzerdraad (...). Voorts is voor iedere scheede een tweede trechter aangemaakt welke nog wijder is dan die van het Engelsch model (...).”

Van de *Sabel der Lichte Cavalerie Experimenteel M.1837* heb ik geen maten kunnen vinden. Wel dat als basis diende de Engelse sabel (zie afb. 1).

De commissie besloot zijn werkzaamheden met het doen van een aantal aanbevelingen welke inhielden het aanbrengen van wijzigingen aan de op dat moment in gebruik zijnde sabels der Lichte en Zware Cavalerie.

5 Maier

6 Gohlke; Dolleczek

7 Cronau blz. 34

8 Hendrichs blz.196

9 Seifert et al.

10 Schulze et al. item 6

11 Hilbert s.a. blz. 50. Opvallend is dat in een later boek van Hilbert uit 1998 over de Saksische blanke wapens dit model niet meer voorkomt

12 Pétard blz. 94,95

13 Pétard blz. 96,97

14 Hof blz.3